

Argiztapena

ULA IRURETAGOIENA

Guaa egiten denean, eraikin asko ipurtargi bilakatzen dira hormigoizko basoan. Egunez ezkutuan gorde duten barnealdea eszena pusketetan voyeur begibistara agertzen dira, argiztapen artifizialaren magia bitarteko. Gaueko auto zein oinezko paseoetan lurraldea eta eraikinak piztuta ikustera-koan, argi artifiziala ulertzeko eta erabiltzeko modu bat irakurri daiteke, helburu eta gabezia zehatzak azaltzen dituena.

Kutsadura luminikoak zeruen izar ikuspegia itzali egin du leku gehienetan. Berdin argiztatzen dugu txalet ingurunea eta herrigunea, farolen arteko distantzia eta argi kalitatean pentsatu gabe. Gehiegizkoa ote den eztabaidaz aparte, argiaren balioa ohartaraztekoa da (energiaz gain). Behin herrien barna sartuta, denda asko itzartuta daude gauez, botere ekonomikoa eta salmenta aukeraren 24/7 mezua helaraziz, amatatu gabeko argien bidez. Leihotara begiratuz gero, oso ohikoa da etxeetako argiztapenak gabezia asko agertzea: fokuz jositako pasilloak, argi zuriko sukaldeak, argi-homogeneidadearekin egongela eta jantokia argiztatzea, espazioaren zentroa bakarrik argiztatzea. *Osea*: gehiegizkoa, sabai-fokuen demasia, argiaren tonu desoreka, espazioaren ezaugarrietara egokitzen ez den argia. Begiratu bestela filmetako eszena domestikoak; argi-itzaletz josita daude eta goxoak dira.

Espazio bat iluminatzea gure ekin-tzak ikusteko ahalmena eskaintzea baino gehiago da. Gauez espazioak aldatu egiten dira eta jolas hori diseinatu egin behar da. Argiztapen on batek itzal on bat planteatzen du, eta ideia batek antolatzen du zer, non eta nola argiztatu behar den. Interruptoreekin gela baten argiztapen eszena desberdinak sortu ditzakegu egoera desberdinetarako, koka ditzagun giroa ematen duten argiak edo argi kantitatea erregulatzen duten sistemak.

Diseinatzaile luminikoen lana gutxi eza gutzen da, eta funtsezko lana egiten dute espazioen goxotasunean. Inbestitze-dirutzat baino, gastutzat hartu ohi da, espazio-kultura pobreak adierazle. ●

Zentsura vs. memoria

URKO APAOLAZA AVILA

Bi egun baino ez ditu iraun zabalik LAB sindikatuaren historia barnebiltzen duen *1974tik etorkizunera, LAB zabaltzen* erakusketak, Tuterako Rua zentro zibikoan. Erakusketa paratu dute Erriberan 40 urte egin dituela ospatzeko sindikatu abertzaleak antolatutako egitarau barruan. Alejandro Toquero UPNko alkateak berehala ixteko agindu du, ETako presoek aipamena egiten dieten panelak daudela eta "terrorismoa goraipatu" dezaketen edukiak jasotzen dituela argudiatuta –bitartean, aste berean, Tuterako udal plenoak Gazako genozidua salatzeke mozio bat atzera bota du, UPNren eta PPren kontrako botoekin–.

"Adierazpen eskubidetik harago, baieztatu orduko [erakusketaren] eduki batzuk jendearentzat mingarriak izan zitezkeela udal titulartasuna duen zentro batean, zalantzarik gabe ixtea agindu dugu", dio alkatearen oharrak. Zentsuratzaileen garaik badatoz, Toquero berak sare sozialetan gehitutako mezu batean aitorturik: "*Censuramos y clausuramos*" (Zentsuratzen dugu eta ixten dugu). Jarrera horrek ez luke inor harritu behar, bere alderdiak erakusketa kentzea eskatu baitzuen otsailean Nafarroako Parlamentuan inauguratu zutenean.

Baina hori ez da izan azkenaldian Euskal Herrian memoriari lotuta bizi izan dugun zentsura kasu bakarra. Txiki eta Otaegiri buruz Iratzar eta Olaso Dorrea fundazioek antolatutako *1975. Dena jokoan zegoen urtea* erakusketa areto publiko batean jartzea debekatu zuen Zarauzko Udalak (EAJ) irailean, errelato "partziala" eta "ideologizatua" egiten duelako, bere esanetan.

Memoria uste baino arma boteretsuagoa da, eta iraganean galdutako borroka ideologikoak orainean irabazteko baliatu nahi du botereak. Emilio Majuelo historialariak –tuterarra eta LAB sindikatuaren historia ikertu izan duena, besteak beste–, duela urte batzuk Antonio Rivera historialariarekin izandako eztabaida batean ohartarazi zuen *dictum* bat dagoela, ukatzen duena azken hamarkadetan gatazka politikorik ere egon denik, eta horrekin norabide bakarrek ikerketak eta errelatoak justifikatu nahi direla. Horrela, errelato autoritario horren bidez, 1975eko fusilatuen irudiak kendu arazten dituzte toki batzuetatik, Zarauzko Santa Barbara menditik kasu, eta beste batzuetan 1975eko borrokoaren omenezko kondekorazioak, eskulturak eta kaleen izenak mantentzen dira. Adibidez, José Solís Ruiz falangista eta frankismoko *movimiento*-aren idazkari nagusi izandakoak –Txiki eta Otaegi fusilatzea agindu zuen ministroen kontseiluan egon zen–, sorterrian, Cordebako Cabran, monumentu bat eta etorbide printzipalena dauzka bere izenean, zentsuratzaile handiena kabitzeke moduko arku eta guzti. ●